IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN.

GAZZETTA TA' CULL GIMGHA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.
Giebha żeŭġ dac li għaraf ħallat il ħelu ma'l meħtieġ.

62. **6 ta' NOVEMBRU 1909.** **IT-TIENI SENA**

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieħeb għal ankas minn sena; u jecc ma jgħarrafx lili, b'il mictub, għallankas ħmistax kabel, li ma fi ħsiebux ijgedded, ingħoddu bħalha 'msieħeb għa's-sena ta' ŭara. Il ħlas, b'il kuddiem, hu: għal ta'l Belt, ta'l Furjana u ta' Ta's-Sliema ħames xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xhur jeŭ b'it-tliet xhur; l-oħrajn ijħallsu, barra minn dan, il posta ucoll. Cull min jissieħeb issa jieħu l-eŭŭel sena b'xejn; min ijsieħbu jieħu "Maħbub ta' Gesù" b'xejn. In-"Naħla" u il "Maħbub ta' Gesù" jinbigħu għand il Fotografu VELLA u għand is-Sur ĠANNI CRITIEN, it-tnejn fi Strada Rjali ta'l Belt, fejn jista jsir il ħlas ta'l gazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu collha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

Il-Libell tiegħi.

Ŭara seba xhur sħaħ tnicchir il-libell tiegħi u ta't-Tabib Agius ŭaslu u iż-żejt tala f'ŭiċċ l-ilma. Daŭc collha li geŭ daru ma' dŭari biex jaraŭni nieżel għal Cordin, chif tant xtieku, bakgħu b'xiber imnieħer m'hux biss, iżda għiddmu xuftejhom meta raŭni ħiereġ fuk l-ispallejn, fost l-applaŭsi u l-għajat ta' ferħ ta'l poplu; li issa intebaħ li aħna ma conniex daŭc iż-żeŭġ nassiesa li għal xi mibegħda jeŭ biex nagħmlu reclam klajna minn żniedna dic ix-xniha chif sefsfulu l-għedeŭŭa tagħna.

Il poplu issa ra ucoll li ma chellux raġun meta ċanfarni li kgħadt fuk li kalli it-Tabib Agius jeŭ li jiena ma rajtx seŭŭa x'chienet il biċċa kabel ma ctibt. Issa intebaħ li it-Tabib Agius chellu raġun u li ŭera chemm tasseŭ jifhem u jakra biex sata jati lil l-intelligenti avucat tiegħu, l-Onor. Mercieca, daŭc il provi ta' xjenza collha biex dana sata jagħmel dic id-difiża famusa li għad tibka tissemma għal hafna snin.

Jiena jidhirli li ŭrejt ucoll li ma għamiltx l-affarijiet chif gieb u laħak billi chif kal taħt ġurament it-Tabib Agius f'ix-xhieda tiegħu ħallejt xi żmien ijgħaddi kabel ctibt biex nara jecc jitchellmux xi gazzetti oħra; li mort għandu apposta biex nara xi provi chellu f'idejh u li hu sgurani li min kallu chien tabib milli chien hemm f'it-tgħalliek ta' Xcora stess, li hu bniedem rispettabbli, indipendenti, li għandu pratca cbira u li jecc ijcun hemm bżonn ma hux sejjer jilagħbu. Dac il ħin, għad li tlabtu li jgħidli min chien dana it-tabib ta' min jafdaħ, imkar taħt is-segriet professjonali tiegħi, ma riedx ijgħidli u ma kallix li chien it-Tabib Bernard u jiena għalhecc b'il ħsieb tiegħi mort f'ħadd ieħor. Ŭara li sgurani minn dan nizżilli xi cotba m'il librerija u ŭrieni li dac collu li kallu it Tabib Bernard sata jcun u li xi drabi ġara ucoll.

Iżda għad li sgurani b'dan collu jiena f'in-« Naħla » lankas għidt li dac li chiteb it-Tabib Agius f'ir-« *Risorgimento* » chien tasseŭ; tlabt biss lil Gvern li ma jħallix dina il biċċa hecc importanti tgħaddi lixx u li jagħmel inchiesta fukha biex ijcollna ftit ta'd-daŭl ħalli naraŭ jecc chellux tort min għamel l-eżami jeŭ min chiteb l-articolu contra tiegħu. U balleċ id-daŭl issa sar u chif! Mela li chiecu jiena ma kankaltx il biċċa u xeŭŭixt Malta ta taħt fuk chien jibka rieked collox u ma conniex nifthu għajnejna fuk certi praspar u ma chienx għal darb'oħra jisseŭŭa xejn.

Bħal ma kal l-Avucat Onor: Caruana-Gatto f'id-difiża tiegħu il ġurnalista ma hux kiegħed biss biex ijfaħħar il predicaturi, lil xi ventartal jeŭ tużell, biex ijniggheż l'id-dilettanti ta't-teatrini jeŭ ijgħarrafna x'sejjrin ijdokku il baned. Le, il ġurnalista għandu b'il curaġġ collu, imkar jaf li kiegħed jilgħab li jiecol sitt xhur ħabs u multa kaiila, jicxef dac collu li ma jsirx seŭŭa f'il pajjis m'il Impjegati ta'l Gvern ħalli daŭna ma jcunux ijpappu is-salarju biex jagħmlulna il ħsara f'loc il gid. Jecc ma jsirx hecc, jecc cullħadd jibża m'il babaŭ ta'l libelli, jecc il ġurnalisti ma jcollhomx il ħila li jakdu dmirhom chif ijmiss, il pajjis jibka f'id-dlam u f'il jasar u ma jieħu ir-ruħ katt, u ma jimxi katt il kuddiem.

Mela jidhirli jiena li meta raj f'ġurnal mictub minn tabib accuża ħarxa bħal dic, meta stħarrigt biex nara x'pedament hemm għaliha u sguraŭni li ma chienitx klaija, u meta jiena xandartha u tlabt id-daŭl fukha ma għamilt xejn ħażin; jiena ma inkast bl-ebda mod m'id-dmir tiegħi ta' ġurnalista onest u kalbieni, u ma nistax nifhem għala x'uhud siblu contra tiegħi għaliex dehrilhom li ma chelli katt nitniffes fuk din il biċċa...

Il bicca ma gibthiex jien fl-istampa; u chiecu gibtha, la minnha, ma jidhirli li chien ijcun hemm xejn ħażin u contra id-dmir ta' ġornalista galantom. Araŭ issa il gid li sar. Ma taħsbux bħali li meta jcun hemm tgħalliek ieħor il ħŭejjeġ ijsiru ħafna aħjar u b'rekka actar cbira? Ma jidhrilcomx li telgħu f'il ŭiċċ certi ħŭejjeġ li hemm bżonn li jisseŭŭeŭ m'il actar fis? Ma jidhrilcomx li bli ġara l-Impjegati ta'l Gvern issa jokogħdu actar b'għajnejhom miftuħa meta jakdu dac id-dmir lejn il poplu li għalieh huma imħallsin tant tajjeb?

X'jimporta billi ġarrabna burraxca kalila u għal ftit ma bisniex il għatba ta'l ħabs fejn ijmorru il banavolji? X'jimporta billi l-għedeŭŭa tagħna seŭŭsu lil poplu biex sibel contra tagħna u saħansitra chien hemm min insultana? Cull min ried jagħmel jeŭ għamel gid lil poplu dejjem minn dan kala fuk ŭiċċu, u hemm min ġarrab saħansitra il martirju bħal ma ġarrab Cristu stess.

Iżda fl-aħħar iż-żejt jitla f'ŭiċċ l-ilma, is-Seŭŭa jirbaħ u meta ŭieħed ijħoss li keda dmiru scond il coxjenza tiegħu u għamel gid lil pajjisu jpatti iċ-ċanfir ta' kabel u jifraħ.

Għalhecc il ġurati meta fehmu li ma kdejtx ħlief dmiri ħelsuni

UNANIMEMENT

m'il ġuri biex ureŭ ll jiena fli għamilt ma chelli l-ebda ħtija anzi fittixt il gid ta'l pajjis.

FRAC.

Il-libell ta'l ħabib tagħna it-tabib intelligenti P.P. Agius B.A; C.F; Dirtettur ta'r- « *Risorgimento* » spicca ucoll b'ŭiċċ il gid, billi gie illiberat b'seba voti favur u tnejn contra. Dana ŭera b'iċ-ċar li dac li chiteb ma chienx kalgħu minn żniedu, u ta prova ucoll ta' chemm jakra u jaf is-sengħa tiegħu billi chellu il ħila jiġbor daŭc il provi collha m'il aħjar aŭturi moderni biex bihom l-intelligenti Avucat l-Onor: A. Mercieca niseġ dic id-difiża famusa li għad iddum tistemma għal ħafna snin. Il poplu issa intebaħ li it-Tabib Agius ma chellux tort u it-tort ħadu imħabba f'daŭc l-erba dichiarazjonijiet illum famusi u li illum cullħadd jaf ucoll x'chienu jisŭeŭ. Għaldakstant nifirħulu b'kalbna collha talli chellu il ħila jisfida il libsa ta'l briccuni u ta' l-assassini biex tafa ħafna daŭl fuk chif jakdu dmirhom xi impjegati gŭappi ta'l Gvern tagħna.

★

F'il « *Gazzetta di Malta* » da'l ġranet deher articolu sabiħ ħafna li fih talab lil Gvern li jagħmel inchiesta biex jara jecc naksetx il copja ta'ċ-ċertificat ta'l meŭt ta' Xcora m'il incartament ta'l ġurì tiegħi u ta't-Tabib Agius. Jecc hu hecc hi ħaġa cherha ŭisk u li tkankal b'ir-raġun il pajjis collu ta' taħt fuk, il għaliex jecc jibdgħu jonksu jeŭ jintilfu id-documenti m'il incartamenti x'fiduċja jista jibkagħlu iżjed il poplu f'il Korti? Il Gvern hemm bżonn li jara seŭŭa x'chienet il bicca ħalli jati sodisfazzjon lil poplu u biex jecc iċ-certificat ma chienx fl-incartament ma tibkax din ix-xniha fuk min hu responsabbili.

Nisperaŭ meia li dina il qŭestjoni importanti li tkanklet u li reggħet tefgħet dalma fuk xi impjegati ta'l Gvern tinkata fi żmien kasir ħalli il poplu jarġa jrabbi dic il fiduċja f'il Korti li tilef b'ix-xniha ta' dina il praspura cherha.

★

Billi bejn ittri u biljetti ta' ferħ fuk ir-rebħa ta'l ġurì tiegħi ircevejt sgur ma'l elfejn ma jistax ijcun li insib żmien biex chif xtakt, inŭiegeb b'il mictub lil cull min urieni kalbu f'dana il mument li farraġni m'il imrar li ġarrabt kabel. Għaldakstant irrid nirringrazzja b'kalbi collha li daŭna il ħbieb li għarfu li jiena irrischjajt li nilbes il libsa ta'l assassini u il ħallelin biex tfajt ftit daŭl fuk chif jakdu dmirhom xi impjegati ta'l Gvern.

Dana jagħmilli il kalb biex cull meta nara jeŭ nisma b'xi ħaġa imgħaŭŭġa insamma leħni għal gid ta'l poplu billi issarima li xi ħadd ried jagħmel lil l-istampa ma irnexxietx.

★

It-Teatru Rjal fetaħ b'l-*Aida*. Il Primadonna Fassio intgħoġbot ŭisk għaliex hi artista tajjba tasseŭ u nitma li għad naraŭha f'opri oħrajn biex tgħaxxakna b'il leħen sabiħ li għandha. It-Tenur Secchi għandu leħen tajjeb iżda bħala artista ma jisŭiex ħŭejjeġ cbar ŭisk; il mezzo-sopran Tomitz taf tcanta ħafna iżda ma hix kiegħda f'postha u għalhecc ma tistax tagħmel figura sabiħa ŭisk. M'il baritonu u il baxx għal issa aħjar ma nitchellmux biex kabel ma natu il fehma tagħna fukhom nisimgħuhom f'xi opra aħjar.

Il-lejla nisimgħu il Favorita, l-opra tant sabiħa ta' Donizetti, u billi fiha sejjer jieħu sehem it-tenur Enricu Pazzi, li ġa għamilha f'teatri tajjba, nitimgħu li tintgħoġob.

★

Da'l ġranet f'gazzetta b'il malti krajt xi articoli fuk li hemm bżonn li issir taxxa fuk il manifatturi li jiġu minn Barra biex ijcunu jistgħu jaħdmu u jakilgħu x'jieclu in-nies ta's-snajja maltin.

Li hemm bżonn li il Cunsilieri il godda jaħsbu f'in-nies ta's-snajja u jaraŭ chif jagħmlu biex jerfugħhom m'il għacs li jinsabu fih hi ħaġa m'hux biss li ma jista jiċħadha ħadd iżda li jixtiek jaraha issir cullħadd. Biss dac li ŭieħed kabel jitniffes għandu jistudja tajjeb hu il chif? igifieri jecc ir-rimedju biex tisseŭŭa dina il bicca hux billi ijsiru it-taxxi fuk il manifatturi ta' Barra jeŭ le.

L-eŭŭelnett il proposta ta' daŭna it-taxxi għamilha id-*Daily Malta Chronicle* u jiena jidhirli li chiecu dina il proposta chienet takbel lil poplu u m'hux lil Gvern ma ckienx jagħmilha hu.

It-tieni, ŭieħed ijrid jaħsibha darbtejn kabel jibda jitlob it-taxxi lil Gvern għaliex jecc nifthu aħna stess il bieb għal ħaġa min jaf jibkax miftuħ għal ħaġ'oħra ucoll u naraŭ xi xita ta' taxxi nieżla fuk il pajjis u insibu ruħna agħar milli aħna u incunu gibna dan il għaŭġ collu b'idejna.

F'it-tielet loc hemm bżonn li il poplu jcun sgur minn ħaġ'oħra; igifieri li in-nies ta's-sengħa ma jgħallux il prezzijiet għaliex b'hecc biex insalvaŭ mija incunu għarrakna elf.

U min jisgurana li billi jogħleŭ l-oġġetti ta' Barra il poplu, li il bicca il cbira minnu ftit jiddillitta b'il patriottismu, jibkax jixtri l-oġġetti ta' Barra u x'naf jien.

Dina il qŭistjoni tchellimt ġa fukha u tħaddittfukha ma' l-aħjar nies li jifhmu f'il pajjis u collha kaluli li hi qŭestjoni difficli ŭisk biex ŭieħed jara jecc humiex daŭna it-taxxi l-aħjar mezz biex in-nies ta's-snajja jintrefgħu m'il għacs li jinsabu fih.

Mela jiena jidhirli li kabel ŭieħed ijcheschés il poplu contra il Cunsilieri hemm bżonn li jiltakgħu xi neguzjanti u nies ta's-sengħa maltin m'il aħjar li għandna biex jirraġunaŭ bejniethom jecc hux dana l-aħjar mezz u chemm il darba jaraŭ li hu dan u ma jsibux ŭieħed aħjar, il poplu jista jokgħod sgur li il Cunsilieri jmixxu il bicca il kuddiem; u jiena ncun

minn ta'l eũũel biex inħambak u nxeũũex għalihom. Iżda kabel naktgħu darba, forsi b'dannu tagħna, aħjar inkisu mitt darba.... u nagħmlu ħaġa seũũa m'il eũũel.

★

Nhar l-Erbgħa saret seduta ta'l « Consiglio Popolare » biex jatu vot ta' tmakdir u ta' sfiduċja lil daũc il Candidati Liberali li resku fl-aħħar elezzjoni u li huma membri ta'l Consill Popolari. Il vot intgħata contra is-Sur Nin Dalli u il Perit Pasqũal Calleja billi huma f'il Cumitat Esecuttiv. Nitma li ũara dana il pass jitilku minn jeddhom sabiex ma jittieħdux passi agħar contra tagħhom.

★

Il Ħamrun illum hu ũieħed m'is-sobborghi l-actar importanti billi jlaħħak ma'l ħamsa u għoxrin elf ruħ; u għalhecc hemm bżonn li il Gvern jieħu ħsiebu m'il aħjar li jista.

L-eũũel ħaġa li hemm bżonn hi li jżidu il pulizija għax dic li hemm chemm chemm tlaħħak ma't-trafficu billi hu cbir ũisk; u għaldakstant ma tlaħħakx biex tgħasses seũũa contra il briccun li f'belt imħallta bħal dic joċior ħafna Hemm bżonn li il Gvern jiftaħ ucoll idejh ftit f'id-daũl. Għarucaża ma tarax ħlief torok f'id-dlam għad li għaddej il gas u minn xi torok il-luce-elettrica ucoll. Il fanali għadhom b'il pitrolju u għalhecc jintfeũ spiss u cmieni,

Id-dlam dejjem ijkaũũi il kalb għal ħũejjeġ coroħ u għalhecc hemm bżonn li m'il actar fis il Gvern ijdaħħal il gas f'il finali u li jagħmel fanali f'daũc il ħafna torok fejn ma hemmx. Hemm bżonn ucoll li jatu l-isem u li jimmarcaũ in-numri ta'l bũieb f'daũc il ħafna torok ġodda li saru għaliex b'hecc kiegħed ijsir ħafna taħũid. Per esempju meta ũieħed jibgħat citazzjoni lil xi ũieħed li jokgħod f'daũc ittorok ma jafx fejn jibda jibgħat il purtier u dan jitfixchel lil min għandu jati it-taħrica b'dannu cbir ta min ijcun għamilha. Jecc ijridu jsemmu torok għandna ħafna nies cbar li jixrak li ũieħed jorbot isimhom ma' triek biex ma jintesiex u biex nuru li aħna ma għandniex ġo sdirna ċagħak f'loc klub li jafu jaraũ il gid ta' daũc li jakbżu għalihom jeũ li jiftacru f'daũc li b'isimhom għamlu gieħ lil pajjishom. U daũna il ħũejjeġ li kiegħed insemmi ma jridux flejjes cbar biex ijsiru u għalhecc nitma li l-Onor: Azzopardi jieħu ħsiebhom biex ijsiru m'il actar fis.

★

Fraħt ħafna meta għarrfuni li fl-English and Italian School ta' ħdejn San Ġũann daħlu ħafna tfal ġodda. Dana juri li m'hux jiena biss għandi fiduċja cbira f'daũc is-surmastrijiet intelligenti li kiegħdin ijgħallmu f'dic l-iscola li hi ũaħda m'il aħjar li għandna f'il Belt. Għalhecc ma nixba katt nirraccomandaħa b'kalbi collha.

★

Is-sajjieda ilhom ijghemgmu ħafna fuk ir-regolamenti li ħaũn u li bihom kiegħdin ijmutu b'il ġuħ u għandhom ħafna raġun, għaliex daũc ir-regolamenti ma sarux minn min jifhem f'is-sengħa tasseũ iżda minn dilettanti biss B'dakshecc il ħut collu li għaddej fl-ibħra tagħna kiegħed jintilef għaliex ħadd ma jista jakbdu: kiegħed jingieb il ħut minn Skallija u b'hecc flusna kiegħdin ijmorru Barra; kiegħed jintrafa f'is-silġ biex ijgib prezzu u b'hecc kiegħdin nieclu il ħut b'il għali u m'hux frisc; il ħut żgħir kiegħed jinkered l-istess għaliex jisparaũlu u għaliex jista jinbiegħ f'is-Suk; u kiegħdin igaũdu biss daũc id-dilettanti li għandhom l-irmiggijiet.

Għaldakstant hemm bżonn li daũn ir-regolamenti jitbiddlu m'il actar fis ħalli dina l-industrija ta's-sajd, li tista tarfa ftit il pajjis m'il għacs li jinsab fih, tintrafa ftit u m'hux is-sajjieda tagħna kiegħdin ijmutu b'il ġuħ u il flus ta'l ħut kiegħdin ijppappuhom l-Iskallin. U il poplu kiegħed ijbati ucoll billi kiegħed jiecol ħut m'hux frisc u b'il għali f'il ħin li il ħut ijmissu b'xejn fi gżira bħal tagħna biex min ma jistax jixtri il-laħam jixba b'il ħut. Għarucaża! lankas dac il gid li għoġbu jatina Alla ma nistgħu nakilgħu sold minn fuku. B'il fors flusna għandu jitpaxxa bihom il frustier u aħna biss niftakru minn ġurnata għal l-oħra.

Meta jitkankal xi ħadd mi'l Cunsilieri il ġodda biex ijfittxu jseũũu daũc ir-regolamenti kliel li kerdu ũaħda m'il isbaħ industriji ta' Malta, għaliex aħna m'hux ingibu il ħut minn Barra jmissna iżda infornu lil pajjisi oħra b'il ħut. Iżda il ħmar il magħcus dejjem ijddur għalieh id-dubbien.

★

Is-Soċjetà Storica-Xjentifica li inħolkot da'l granet, żammet seduta, u fiha il President Cav: Napuljun Tagliaferro kara discors fuk l-Ilsien Malti li għad nithaddtu fuku meta nakrauh stampat f'il gazzetta li sejjra toħroġ is-Soċjetà stess. Ũarajh tchellem l-Onor: Avucat, il Contin Alfredu Carũana-Gatto B.A. fuk għasfur (*Loxia curvirostris*) li ilu ma jgħaddi minn Malta ma'l erbgħin sena. Cullħadd jaf li l-Onor: Caruana-Gatto barra milli hu ũieħed m'il aħjar avucati li għandna, hu ucoll naturalista m'it-tajjbin u li stampa ħafna xogħlijiet sbiħ fuk l-Istorja Naturali Maltija. Tchellem imbagħad l-Avucat intelligenti Aũgustu Bartolo M.A. fuk chemm chienet ta' gid lil l-Eũropa u lil l-Insara collha ir-Rebħa ta'l Assedju il Cbir u kal li ir-Regina Elisabetta ta'l Inghilterra, nakt l-Assedju, ordnat li jsir talb m'il Ingliżi għal Maltin u il Cavalieri li chienu kiegħdin jiccumbattu contra it-Toroc. Kal ucoll li fi Vjenna hemm cnisja li fiha monument ta'l Gran Mastru La Vallette u pjanta ta' Malta.

Dina is-Soċjetà chellna bżonnha minn żmien tũil u jecc tibka miexja b'il ħrara chif bdiet tista tagħmel ħafna gid lil pajjis. Iżda ũisk nibża li jiġrilha bħa's-Soċjetajjiet l-oħra collha li ũara ftit żmien jibred cullħadd u tisfa f'ix-xejn bħal tant oħrajn. J'Alla ma jcunx hecc.

★

F'id-*Daily Telegraph* krajna li fl-America hemm tifel lhud, li jismu Boletin u li jakra il ħsieb ta'l oħrajn bla tbatija ta' xejn. Dana hu għama m'it-tũielid u ijmur l-iscola fejn ma jbati xejn għaliex jakra il-lezzjoni f'moħħ l-isculari l-oħra. It-Tobba biex jippruvaũh resskuħ ħdejn tifel li kabel giegħluħ jakra articolu ta' ġurnal. Boletin bla tbatija ta' xejn kraħ f'moħħu u kalulhom chelma b'chelma. Dina hi ħaġa li turina chemm tasseũ għadna nafu ftit m'il bniedem.

★

Nixtiek ħafna, anzi nitlob b'il ħrara, li l-imsieħbin tagħna jeũ lil min ijħobb jara il gid, li ijgħarrfuna b'il bżonnijiet jeũ b'il ħũejjeġ m'hux seũũa jeũ contra il-Ligi li jsiru f'il belt jeũ raħal tagħhom, ħalli nitchellmu fukhom f'in-« Naħla » u ħalli inħabrec biex ũieħed m'il Cunsilieri jkankal l-affari kuddiem il Cunsill, Billi xi imsieħbin ijghemgmu li aħna katt ma nieħdu ħsieb ta'r-raħal jeũ belt tagħhom ma naslu imchien għaliex jiena ma nistax incun naf daũn il bżonnijiet jecc ma jgħarrfunix bihom. Mela ifthuli għajnejja u taraũ chif nakdicom b'il kalb collha.

✠

Esperanto

(*Jissocta minn numru ta' kabel.*)

Kvar kaj dek-ok faras dudek-du—Erbgħa u tmintax jagħmlu tnejn u għoxrin.

Tridek kaj kvardek-kvin faras sepdek-kvin—Tlietin u ħamsa u erbgħin jagħmlu ħamsa u sebgħin.

Mil-okcent-naŭdek-tri—Elf tmien mija u tlieta u disgħin.

Mil naŭcent-naŭ—Elf disa mija u disgħa.

Li havas dek-unu infanojn—Hu għandu ħdax il tifel.

Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj—Sittin minuta jagħmlu siegħa u minuta hi magħmula minn sittin seconda.

Biex tgħid l-eŭŭel, it-tieni, it-tielet, tgħid hecc: *unua, dua, tria, kvara, kvina, sesa, sepa, oka, naŭa, deka* igifieri billi ma'n-numru iżżid A.

Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dekunua kaj Decembro estas la dekdua—Jannar hu l-eŭŭel xahar ta's-sena, April hu ir-raba, Novembru il ħdax u Decembru it-tnax il ŭieħed.

La dudeka tago de Februaro estas la kvindek unua tago de la jaro—Il għoxrin jum ta' Frar hu il ŭieħed u ħamsin jum t's-sena.

Kion Dio kreis en la sesa tago? — X'ħalak Alla f'issitt jum?

Kiun daton ni havas hodiaŭ? — Chemm għandna m'ixxahar. illum?

Hodiaŭ estas la dudek-sepa tago de Marto—Illum għandna sebgħa u għoxrin minn Marzu.

Georgo estis naskita la dudek-duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek-dua—Gorg tŭieled f'it-tnejn u għoxrin ta' Frar ta's-sena elf seba mija u tnejn u tlietin.

Naskita hu il *participju passat* ta' *naski;* u jsir bi-IT; il present ijsir bl-AT; u il futur ijsir bl-OT. Mela *mi estas amata*--jiena ninsab maħbub issa; *mi estis amita*—jiena cont maħbub fl-imgħoddi; *mi estos amota*—jiena għad irrid incun maħbub għalli gej.

Il *participju present* ijsir billi inżidu *ant, int,* jeŭ *ont.* *Mi estas amanta*—jien kiegħed inħobb; *vi estis aminta*—int cont tħobb; *vi estos amonta*—int għad trid tħobb. Mela *amanto*—ŭieħed li kiegħed ijħobb, namrat; *amantino* namrata; *Savinto*—Dac li salva l'id-dinja; *mortintoj*—il mejtin; *kantontoj*—daŭc li sejjrin ijcantaŭ.

Mi havas cent pomojn jeŭ *mi havas centon da pomoj*—Jien għandi mitt tuffieħa.

Mi havas dekduon da kuleroj kaj dudekduon da forkoj—Jiena għandi tużżana imgħaref u żeŭġ tużżani friechet.

Unue (fl-eŭŭel loc, l-eŭŭel ħaġa li nagħmel) *mi redonas al vi la manon*—jiena natic lura il flus; *kiun vi pruntis al mi*—li sliftni; *due* (f'it-tieni loc) *mi dankas vin pro la prunto*—jien nirringrazzjac talli slifthomli; *trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi kiam mi bezonos monon*—f'it-tielet loc jiena narġa nitolboc ŭara li tislifni il flus meta jcolli bżonn.

Biex tcattar (timmoltiplica) iżżid *obl:* Mela *duobla*—ħaġa doppja; *duoble*—b'id-doppju, għal darbtejn; *sesoble,* għal sitt darbiet.

(*Jissocta.*)

Il Mistoksija oħt il Għerf.

Lil G: M. (Tunes).

Scond sentenza li inkatgħet ma ilhiex f'il Korti ta'l Algier u li giet imgeddeda m'il Korti ta'l Cassazjoni ta' Franza il caŭżi fuk *immobili* (igifieri djar, oksma ecc.) għandhom jinkatgħu scond il Ligi Franciża, iżda daŭc li jcunu fuk *mobili* (djun, flus, mobbli ecc.) għandhom jinkatgħu fuk il ligi ta'l pajjis ta' dac li jagħmel il caŭża. Mela tista tfittex għal flus li semmejtli scond il-ligi maltija.

Lil Sliemist.

Cun af li culi ħaġa li nircievi m'hux iffirmata inkattagħha bla ma nati l-ebda cas tagħha; u ftacar ucoll li l-ebda ħaġa ma tista tidher f'in-« Naħla » jecc ma tcunx iffirmata. Daŭc l-articoli collha li tara u li ma jcunx fihom firma taħthom ijfisser li huma tiegħi. Cull min jixtiek jara tidher f'in-« Naħla » xi ħaġa xierka u minnha ma nafx għala għandu jaħbi ismu. L-anonimu hu ħaġa cherha u ma nicrulux f'in-« Naħla. »

Lil G. B. (Il Belt).

Għad li il mistoksija tiegħec ilha tistenna it-tŭiegiba tagħa ftit żmien seŭŭa iżda fl-aħħar ŭaslet siegħitha ucoll u b'il mod inŭiegeb lil cullħadd billi nixtiek chemm nista li l-imsieħbin ta'n-« Naħla » joħorġu cuntenti.

Ctibtli li tixtiek taf x'jista jiecol min hu marid b'id-diabete u x'inhi l-aħjar cura għal din il marda li chif krajna ftit ilu hi tant mixxejja f'daŭna il Gżejjer. Għal l-eŭŭel mistoksija irrid ingħarrfec il l-*Union Pharmaceutique* ftit ilu chien fiha articolu sabiħ ħafna ta't-Tabib Richardiere li fi ftit cliem ijgħid dan:—

1. Li min hu diabeticu ma għandux jiecol għagin u zoccor għaliex daŭna f'il fŭied ijsiru glucosju li jagħmel ħafna ħsara.

2. Li il-laħam, ix-xaħam, il butir u ħŭejjeġ bħal daŭn għandhom ijcunu l-ichel ta'd-diabetici.

3. Li frott għandhom jieclu m'il lankas u li ma jieclux fuk collox il għeneb billi fih ħafna zoccor. Ħżiena huma daŭc il ħŭejjeġ ucoll li fihom il-lamtu, u għalhecc daŭc il ħŭejjeġ ta'l ichel fejn jidħol it-tkiek. il piselli, il fażola, il kastan u oħrajn bħal daŭn ma għandhomx x'ijriduhom. Patata m'il inkas. Ħobż xejn. Iż-żejt, il bajd u il ġobon huma tajjbin ŭisk; u minn daŭna jistgħu jieclu chemm jogħġobhom. Jistgħu jieclu il caboċċi, l-insalata, il ħjar, li spraġ, il ġeŭż, il gelleŭż u il leŭż. Jistgħu jjxorbu cull ħaġa li ma fihiex zoccor. L-imbejjet ta' Borgonja u ta' Bordò huma tajjbin; iżda daŭc ta'l Italja, ta' Spanja u ix-Xampanja lè. Spirti m'il linkas għaliex għalchemm ma jcunx fihom zoccor iżda l-alcohol jagħmel ħsara cbira f'il fŭied.

Bouchardat cbiteb li il ħalib hu ħażin għa'd-diabetici; iżda Kultz, li studja tajjeb ħafna dina il ħaġa, jgħid li ftit jistgħu jixorbu għaliex iz-zoccor li fih jinħarak seŭŭa; u il għaref Lecorchè, li tant studja dina il marda, jgħid li sa nofs litru cull jum ma jagħmel l-ebda ħsara.

Fuk il cura nista ingħidlec biss illi jiena krajt ħafna certificati sbiħ fuk il FERMENTIN, li huma iffirmati minn ħafna tobba famusi u li ma jinxtraŭx, u li daŭna collha taħħru ŭisk lil dina il medicina billi meta ordnaŭha lil morda tagħhom ŭisk drabi fieku u meta ma fiekux għal collox dejjem tjiebu. Għaldakshecc b'id-dieta regolari u b'il FERMENTIN naħseb li għandec tmur tajjeb ħafna. Ipprova u jecc tgħarrafni chif tmur tatini pjacir.

Lil G. S. (Il Belt).

Iva ix-xorb jagħmel ħsara cbira ŭisk f'is-saħħa. Il Prof: Demme ta' Berna eżamina seŭŭa it-tfal imnisslin minn għaxar familji li ma jixorbux spiriti, u m'il ŭieħed u sittin ŭild ħamsa mietu żgħar, sitta ma tantx giebu irŭieħhom u ħamsin chienu kaŭŭijin sħaħ seŭŭa. Eżamina ucoll it-tfal li tnisslu minn għaxar familji scaren u sab li m'is-sebgħa u ħamsin ŭild, ħamsa u għoxrin mietu żgħar bl-egħxieŭi, sittax chien jatihom ta'l kamar jeŭ bakgħu żgħar ŭisk, sitta ħargu boloħ u għaxra bıss chienu jidhru b'saħħithom.

Il Prof: Laitinen ta' Helsingfors sab li m'it-tfal ta' daŭc li jixorbu jmutu tliet darbiet iżjed m'it-tfal ta' daŭc li ma jixorbux.

Sabu ucoll li fl-ischejjel daŭc it-tfal li katt ma jixorbu spiriti huma l-actar tajjbin u intelligenti; u Prof: Doczi sab li daŭc l-isculari collha li jixorbu huma għażżenin, ma jagħmlux attenzjoni, jokogħdu imkarbin, jiġgieldu ma l-oħrajn u x'naf jien.

Il għaref Bertillon sab li fejn fi Franzà l-actar jinxtorob imbit hemm l-actar jaħchem il mard-ta's-sider; u il Henschen sab li fl-isptar ta'l morda b'sıdirhom fuk cull mitt ŭieħed ħamsa u sittin chienu jiscru jeŭ jixorbu seŭŭa.

Il Wittaker kal f'il Congress ta' Londra li cull ħaddiem ingliż jonfok m'il lankas ħmistax il-lira f'is-sena f'ix-xorb. Barra milli jagħmel ħsara f'is-saħħa, għaliex jaħdem bħal velenu irkiek u jmarrad il fŭied, jagħmel ħsara ucoll f'is-saħħa billi jfakkar u ŭieħed ijcollu jmur jokgħod fi cmamar żgħar u fejn nies maħmuġa, u billi min jixrob ftit jiecol u għalhecc billi jnakkas minn żakku jiffjacca gismu. Ma dana żidu iddisgrazzi li jiġru li min ijcun xurban u taraŭ chif l-ispirtu hu uieħed m'il acbar għedeŭŭa ta'l bniedem tant f'saħħtu chemm ucoll f'ruħu.

Għaldakstant ħafna Gvernijiet ħadu ħsieb dina il biċċa bħal ma huma il Belġju u l-Isvizzera fejn hemm ligi li ħadd f'daŭc il paijisi ma jista jixrob *l-absinthe*. Fl-Aŭstralja u fl-Istati Uniti hemm ucoll ligijiet ħarxa contra min jischer. F'il Maine u f'il Kansas il ħabsijiet huma tista tgħid vojta u il fakar tista tgħid ftit jafu bih billi hemm ligijiet kliel ħafna contra is-socor.

Fl-Italja minn mindu chiber ix-xorb chiber ucoll il għadd ta'l imgienen.

Għaldakstant jecc trid li ibnec jirnexxilec fl-istudju kis li ma tħallih katt ijressak tazza ta' imbit, jeŭ birra u l-actar spiriti lejn xuftejh. Żidlu il prezz ta' dac l-imbit jeŭ birra ħalib jeŭ bajd u tara chif ijmurlec ħafna aħjar fl-eżamijiet; u jecc inti trid li jcolloc ulied intelligenti, b'saħħithom u li ġurnata ma jisħtucx talli gibthom f'id-dinja akta ix-xorb għal collox u f'loc tazza birra hu tazza ħalib biex tcattar is-saħħa fic u f'min jitnissel minnec. U jecc tisma minni tara chif ma jibdielicx u li tgħix actar ħieni f'ŭiċċ din l-art.

Lil G. P. (Sliema).

Hemm min ijgħid li l-aħjar ħaġa li chiteb Sir Arthur Conan Doyle huma l-istejjer fuk « Sherlock Holmes u daŭna cull min krahom ma jistax jiċħad li ma humiex sbiħ tasseŭ. Iżda hemm min ijgħid li « THE TRAGEDY OF THE KOROSKO » hi l-isbaħ storja li chiteb. L-aħjar li tagħmel hu li takrahom it-tnejn għaliex ma tcunx ħlejt u la iż-żmien u lankas il flus.

Lil M. G. (Il Belt).

Jecc tkiegħed il mitt lira f'Banc b'it-tlieta f'il mija imgħax, u l-imgħax ma tigbrux iżda tħallieh dejjem ucoll ijgħaddi b'it-tlieta f'il mija ucoll (*interess compost*), ŭara tlieta u għoxrin sena u mija u erbgħa u sittin ġurnata tista tmur tigbor mitejn lira għaliex l-imgħax f'dana iż-żmien ijcunu irduppjaŭ il capital.

TLAKKIT.

Is-Sultan ta'l Inghilterra, fl-antic, nhar Ħamis iċ-Circa, chien jaħsel riġlejn fkar daks li chien ijcollu snin. Illum ma għadux u f'loc dana jati flus lil daŭc il fkar li jagħżlulu. Iżda l-Imperatur ta'l Aŭstrija għadu jaħsel riġlejn tnax il fkir f'dic il ġurnata; u ŭara jdendlilhom f'għonkhom borsa b'il flus cull ŭieħed u jeħduhom f'darhom b'il carrozzi ta'l Imperatur stess. L-Arciskof ta' Westminster Cathedral jaħsel u jbus riġlejn tnax il tifel milli jcantaŭ f'il cnisja.

L-istuffat ta'l clieb hu ŭieħed m'il aħjar ichel imfittex f'il pranzijiet taċ-Cinisi u għalhecc joktlu minnhom ma'l erba miljuni u nofs f'is-sena.

Il ġurati f'il Germanja jcunu tnax. Meta joħorġu sitta contra sitta l-accużat ijmur il barra; jecc sebgħa contra ħamsa tiddecidi il Korti u jecc tmienja contra erbgħa jigi iccundannat.

Il brimba, għa'd-daks tagħha, tiflaħ seba darbiet actar m'il-ljun.

Meta ma ilhux Mr. Mc Donald miet f'il fakar fl-America sabulu f'butu biljett ta'l-lotterija li bih chien rebaħ, dic inhar, erba t elef lira!

M'iċ-ċmieni ta' Londra jiġbru ma tul sena b'erbgħin elf lira nigrufum li jservi biex bih ijdemmlu ir-raba.

L-iżgħar arloġġ li ħaŭn f'id-dinja jinsab għand ŭieħed għani moscovit li xtraħ minn għand l-Imperatrici ta'l Brażil. Dana chien ħadmu Zogelin f'Ginevra, fi tliet snin, u jkum ħames t-elef ghinea. Jokgħod f'tokba ta' bocchin ta's-sigarretti.

Il « **Bills** » collha ta'l Inghilterra kabel ijsiru ligi ijridu jcunu appruvati m'is-Sultan. L-aħħar darba li Sultan ma riedx ijgħaddi ligi, ġa mgħoddija m'il Parlament, ilu 197 sena.

F'il Germanja hemm iżjed birrerija milli hemm fl-Inghilterra, fl-America, fi Franza u f'il Belġju flimchien.

L-Imħallfin ta'l Korti ta' Fuk ta'l Gżira Man, fl-Inghilterra, meta jilħku, jieħdu dana il ġurament curjus:— « By this book (il Bibbja) and the contents thereof, and by the wonderful works that God hath miraculously wrought in the heaven above and in the earth beneath in six days and nights, I do swear that I will, without respect or favor or friendship, loss or gain, consanguinity or affinity, envy or malice, execute the laws of this isle justly between party as indifferently as the herring backbone doth lie in the midst of the fish. So help me God, and the contents of this book. »

F'it-tiatru l-aħjar post biex tisma seŭŭa hu il gallarija.

Il pena ta'l meŭt scond il-Ligi ingliża jatuha f'ħames delitti: 1 Ktil. 2 Tradiment contra ir-renju. 3 Lil cursari. 4. Lil min jittanta biex jekred l'it-tarznarijiet ta'l Gvern u 5. Lil min jagħmel ħruk f'il Port ta' Londra.

Lil Abdul Hamid l-Inghilterra katt ma tatu decorazzjoni alavolja talab l-Ordni ta'l Banju.

F'Westmoreland, fl-Inghilterra, hemm bniedem għal cull seba « acres » biss.

F'il guerra Franco-Prussjana l-eŭŭel balla li sparaŭ it-Tedeschi contra il Franciżi sparaħa il Conti Zeppelin li illum ismu gera ma'd-dinja collha għal ballun li għamel u għal vjaġġi tiegħu fl-arja.

Il Cżar ta'r-Russja darba kal li chiecu ma chienx imħabbat chif inhu chien ijgħaddi ħajjtu jakra il-cotba. Ijħobb ħafna jiġbor il bolli, jibbordja u jiġbor il bajd ta'l għasafar. Ijħobb ucoll jilgħab il carti u jpejjep ùisk.

Il Piramida il Cbira ta'l Egittu giet mibnija minn Cheops xi 3,733 sena kabel Cristu, u scond Horace Wyndham tlaħħak 85,000,000 pied cubu. Il għaref Storicu Erodotu jgħarrafna li biex imbniet ħadmu tliet mitt elf ruħ għal tlietin sena. Il Piramida ta' Kefren imbniet xi 2,666 sena kabel Cristu chif ijgħarrfuna Erodotu u Diodoru l-Iskalli. It-tielet Piramida, scond Mariette, giet mibnija m'ir-Regina Nicotris. Fl-1837 cbienu sabu fiha it-tebut ta's-Sultan Mycerinus li chien għerek huma u sejjrin bih għal Museù ta' Londra.

In-nisa barra minn Malta jaħdmu u jakilgħu x'jieclu billi jieħdu sehem fl-industriji. Fi Franza it-terz ta'n-nies li hemm jaħdmu huma nisa; f'il Belġju hemm m'il erbgħa ùaħda; f'il Germanja, fl-Inghilterra u fl-Istati Uniti hemm m'il ħamsa ùaħda.

L-elettricita' f'minuta seconda iddur għaxar darbiet ma dùar id-dinja: il ħsieb ma jiġrix ħlief sittin metru cull seconda.

Fl-Italja hemm għoxrin elf trux-mutu u minn daùna tliet t-elef biss hemm miġburin fl-Istituti. Għal daùn jaħdem ħafna fl-Italja Dun Ġużepp Gualandi li ħakku it-tifħir ta' cullħadd.

Sinjura Ingliża nefket f'libsa, miżgħuda b'il ġaùhar, għaxar t-elef lira u li libsitha darba biss! Libsa ta' ùaħda minn daùc li jcunu ma dùar ir-Regina tlaħħak ħames t'elef lira u għal lejla ùaħda biss! Hemm min jixtri fjur ta'l orchidea b'ħames mitt lira! Ùieħed xtara nofs tużżana bi 3,580 lira! Fjur ta'l orchidea laħħak 1,270 lira u nofs. Gie li taù pranzi f'Londra li lil cull mistieden nefkulu mitt lira! Fi pranzu li intgħata hemm ma ilux intefku 420 lira fjuri biss, il menus 52 lira, b'collox elfejn u ħames mija! Hemm minn ijħallas sa tliet elef lira ta' «*flat.*» F'ħotel tajjeb ijħallsu għaxar liri biex jorkdu lejla biss! Hemm min jixtri caxxa ta' ħamsin sigarru b'ħamsin lira! F'il ħin li f'Londra ucoll hemm min jiecol b'erba soldi biss u jaħdem is-sena collha bħal chelb għal ħamsa u għoxrin lira biss.

L-aħjar letterati ingliżi jafu xi sengħa. Thomas Hardy u Hall Ċaine huma architetti; Hichens hu compositur ta'l musica; Jerome attur tajjeb; Le Queux, pittur, Wells, xjenzjat, Rider Haggard, Anthony Hope u Stanley Weyman, avucati.

Lord Avebury hu il bniedem li tiegħu ħadu l-eùùel ritratt fl-Inghilterra. Meta Daguerre mar f-Londra b'il famusa invenzjoni tiegħu ta'l fotografija ùrieha lil missier dana il Lord Avebury li hemm ħaj. Missieru talab lil Daguerre li jipprova fuk ibnu u dac ir-ritratt hu l-eùùel ùieħed li sar fl-Inghilterra.

CRONOLOGIJA TA' MALTA.

NOVEMBRU.

8.—1530. Il Cavalieri bdeù il funzjonijiet f'il Cnisja ta' San Laùrenz ta'l Birgu.

9—1801. Saru id-Deputati biex ijmorru Londra.

10—1782. Giet icconsagrata il Cnisja ta Ħal Chircop.

11—1775. Miet il Gran Mastru Ximenes.

12—1626. Sar l-eùùel Rettur ta' S. Baldisca f'Raħal Ġdid.

13—1530. Daħal l-Isle Adam fl Imdina.

14—1577. Deħret cometa li tùaħħax.

IS-SAĦĦAR FALZUN.

(*Jissocta minn numru ta' kabel.*)

Carmena m'il banda l-oħra xtieket ħafna li tara lil Fatma (li ùara li tgħammdet bdeù ijsejjħula Catarin), ùaħda għaliex chien ilha żmien tùil ma taraha u billi tista tgħid żenglitha u bennenitha hi bakgħet miġbuda lejha ùisk, ù l-oħra għaliex riedet titlobha li tmur kaddejja magħha biex ma tokgħodx ma' Ħamid taħt sakaf ùieħed bla ùens ta' ħadd; u għaldakstant kaltlu li il ħsieb tiegħu għoġobha ùisk.

Ġanni, biex kassar chemm sata it-triek chif xtieket Carmena, għadda minn Ħal Ùarda u minn Ħal Bordi, ħdejn H'Attard u ùara li reħa Ħal Balzan nifed f'Ħal Man, krib fejn illum hemm iċ-Cimiterju kabel ma nakbdu it-telgħa ta'n-Naxxar, u ùara li ferak dan ir-raħal gibed għal Ħal Dgħif biex nifed f'Musulmet li ma chienx fih ħlief ftit djar.

Għaliex, għal min ma jafx, f'Malta, dic il ħabta, chien haùn ħafna irħula oħra li illum ma bakax ħlief isimhom billi jeù tħarrbtu għal collox jeù jinsabu imgħakkda ma irħula oħra. Fl-1514 chien haun f'Malta biss ma's-sittin raħal li bakgħu sa'l pesta ta'l 1592 meta ħafna minnhom inkerdu billi in-nies li chien fihom mietu collha.

Biċċa minnhom chienu cbar seùùa bħal Ħal Dùin, b'mitt dar, u bħal Ħal Muxi, b'mitejn, u li illum jinsabu magħkudin ma' H'aż-Żebbuġ; Bubakra, bi tlieta u tmienin u in-Nigret b'mitejn dar, illum ħaġa ùaħda ma'ż-Żurriek; Ħal Niclusi, bi tmienin dar, u Ħal Xluk, b'sebgħa u tlietin, ingħakdu biex ma djar oħra għamlu is-Siġġieùi; Ħal Ùarda, bi ħmistax il dar, u Ħal Bordi, bi tmintax, ittieħdu ma' H'Attard; Ħal Dgħif, bi tlietin dar, u Musulmet, bi ftit oħra, chienu chif ġa għidna jagħmlu raħal ùieħed m'an-Naxxar; Ħal Biżbut, Ħal Tmin, u Ħal Ġùann illum jinsabu magħkudin ma'ż-Żejtun. L-oħrajn chienu daùn:— Ħal Mula, seù, seù bejn Ħa'ż-Żebbuġ u il Buschett; Ħal Tartarni, li chien imfarfar ġmielu bejn Ħa'd-Dingli u il Buschett; Ħal Cbir, Bejn il Krendi u is-Siġġieùi u fejn nifhem li eluf ta' snin kabel chienu ijgħammru daùc il ġorfijiet li bneù l-Imnajdra u Ħaġar Kim; Ħal Leù, bejn is-Siġġieùi u l-Imkabba; Ħal Millieri, bejn l-Imkabba u iż-Żurriek; Ħal Tabuni, bejn il Krendi u il Gurghenti; Ħal Seù u Ħal Manin; bejn iż-Żurriek u il Krendi; Ħal Kadi u Ħal Saftan, ħdejn il Gudja u fejn actarx chienu jgħammru il Cartaginiżi u kabel actarx ġnus oħra billi f'il krib insibu il Catacombi ta' Ħal Salfieni li fihom sgur chienu jidħlu l-eùlenin nies ta din il gżira. Ħal Ferut u Ħal Farruġ chienu krib Ħal-Luka; Ħal Ġaùhar, fejn Ħal Chircop lejn Bingħiża, li actarx ucoll chienu imgħammrin m'il Cartaginiżi: Ħa's-Sajd chien fejn Ħa'ż-Żebbuġ u Ħa's-Sajd ieħor bejn Ħa'ż-Żabbar u Ùied il Għajn; Ħal Caprat, bejn Birchircara u Ħal Kormi, Ħal Għarrat bejn Bormla u Ħal Tarxien, krib fejn illum hemm il Cnisja ta'l Fgura; Ħal Far bejn iż-Żurriek u Ħal Safi; u Ħal Dimech, Ħal Pessa, Ħal Arrig, Ħal Milìtt u Birmiftuħ illum collha ingħakdu ma'l Gudja, li milli nistgħu nifhmu chienet ùaħda m'il irkajja li fihom chienu jħobbu l-iżjed ijgħammru ix-xjuħ missierijietna.

Li l-irħula li semmejna chienu jinsabu f'Malta chif għedna ħadnih minn ittra kadima li is-Sultan Ferdinandu chien bagħat lil Ambaxxatur tiegħu f'Ruma fl-1514.

Sa'l 1700 il cbar chienu tmienja biss, u ma' ħamsa minnhom ingħakdu l-irħula iż-żgħar collha billi ma chellhomx parroċċa. B'il mod il mod xi uħud minn daùna iż-żgħar chibru u cotru tant f'in-nies li saru parroċċi huma ucoll u li għadhom ijferfru sa'l-lum.

***

Issa li nafu chif u liema chienu l-irħula ta' Malta fi żmien ir-romanz tagħna ħalli incomplu narau ftit x'sar minn Carmena u minn Hamid f'dic il-lejla misħuta, kalila u ta' nichet cbir.

Il caless ŭakaf ŭara bieb ta' cmajra f'Musulmet. Hamid tleffef seŭŭa f'il cabozza u niżel ħabbat b'il għacsiet t'idu b'il mod. Ġanni kabeż minnufih minn fuk is-saldatur u biex jistchenn m'ix-xita, li chienet għadha nieżla sfieka, trecchen taħt bieb, b'ir-riedni f'idu. Carmena ħadet ftit ta'r-ruħ meta rat li ħelsitha ŭarda f'lejla kierha u mdlama bħal dic ŭieħidha ma' irsir torc u li milli setgħet tifhem ġo'l caless rasu chienet bdiet tisħon għaliha għmielha.

Ŭara li Hamid tectec xi darbtejn oħra b'il kaŭŭi ma' dic il bŭejba li b'dakka ta' ircoppa ŭieħed sata jisfondra geŭŭa, tbexxket tieka żgħira tonda li chien hemm f'il bieba stess, u leħen mitfi, mitfi staksa :—

—« Min il mniefaħ gie da'l ħin? Mela ma tibżax m'ix-xita kalila li nieżla donnha caghak? Xi trid?»

Hamid ŭiegibha malajr :—

—« Jien, jien, Fatm, iftaħli malajr għaliex għandi lil Carmena ta'l Hachem miegħi li għandha bżonn tchellmec bla telf ta' żmien. La'ddumx.... »

Fatma meta semgħet hecc l-eŭŭel nixfet fiha infisha u ma ŭiegbet xejn, iżda imbagħad meta fehmet li daŭc li ħabbtu chienu ħbieb, tleffet f'pircan u neħħiet is-soccra minn fuk il-lucchett. Hamid b'il ħeffa gibed l-ispaga u ġerraħ il bieb biex daħlet Carmena tiġri donna vleġġa. Fatma chif ratha inxteħtet għa'rcopptejha u biesitilha idha. Hamid tebak il bieb ŭarajh u Ġanni billi fehem li gejja bi tŭila daħal f'il caless hu biex ijħassel nagħsa u ma jitbellx iżjed.

Hamid kal lil Fatma li iżżomm, sa jarġa jigi hu, lil Carmena għandha u hu, f'il ħin li tleff seŭŭa f'il cabozza, ħareġ bħal suffarell biex, chif chien ftiehem ma' siddtu Carmena, jmur ijgħarrex ftit lejn San Paŭl-ta't-Targa.

Carmena inxteħtet fuk is-sodda ta' Fatma tolfok, u it-torca bakgħet bħal statŭa tħares lejha meta ratha liebsa ta' ragel u f'dic il-lejla u f'dac il ħin f'camritha.

Ŭara li għinita tneħħi il cabozza, miblula għasra li chellha fukha u stejknet ftit m'il ħasda ta' dic iż-żjara li katt f'elf sena ma chienet toħlom biha, staksiet lil Carmena chellhiex bżonn ta' xi ħaġa, u x'ħin din kaltilha li gisimha chien ir-mazzat b'il chesħa u il għeja, chebbset malajr in-nar bl-erba żragen li chellha f'rocna u saħħnitilha il bokka brodu li chien bakgħilha f'dic il għaxja.

Carmena, meta xorbitu u ħassitha tistaħja, bdiet ittarfilha b'il ftit il ftit il grajja cherha ta' dic il-lejla kalb l'ilfiek u id-dmugħ li bla ħeda ta' xejn chien kiegħed ijgelben minn għajnejha.

Fatma, bħala mara, ħasset kalbha tintgħasar għal dac li chienet kiegħda tgħidilha Carmena, iżda ma emmnet xejn bl-imħabba u b'it-tŭiegħid ta'l Cavalier, u għalhecc tħassritha iżjed; u billi, chif għidna chienet rabbietha f'loc ommha u ma xtieketx terħiha bejn daŭc iż-żeŭġ żgħażaħ bla ŭens ta' xejn, malli Carmena talbitha biex tmur b'kaddejja magħha ħatfitilha il chelma minn fommha bla ma ħallietha ittemmha.

—« Bil kalb collha » kaltilha « mela ħsibtni sejjra nħallic mitluka hecc, » u regħet kabditilha idha e biesitielha.

(Jissocta.)

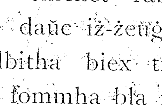

IL LOGHOB TA'L LOTTU.

Hi bicca genn li ŭieħed jilgħab flusu f'il-Lottu għaliex fih il flus li tilgħab, jecc ma tirbaħx, jintilfu dejjem; iżda jecc tixtrihom TITOLI B'IL PREMJU, ma titlifx flusec u tista tieħu premju ta' GHOXRIN jeŭ GHAXAR T-ELEF LIRA. F'il Lottu trid tkiegħed flus m'il ġdid cull darba; iżda meta tixtri TITOLU B'IL PREMJU toħroġ flusec darba biss, u jecc ma tieħux premju darba tista tieħdu sa ħafna snin, igifieri sa chemm targa iddaħħal almenu il flus li tcun ħriġt bl-imgħax tagħhom. B'hecc tcun stajt irbaħt premji cbar bla ma tlift XEJN m'il but. Biss billi daŭna it-titoli huma ftit għaljin il « Cassa di Providenza e Risparmio» ta' Sda Forni, Nu 87, il Belt, tati ħames titoli differenti bi tmintax irbiġħi f'ix-xahar, u titoli ta'l Panama b'il ħames xelini f'ix-xahar u tcunu tistgħu tieħdu il premji li jitilgħu m'il eŭŭel pagament. B'hecc tcunu kiegħdin tfaddlu ħames xelini f'ix-xahar, li joctru bl-imgħax u tista tieħu bihom premji cbar. Min irid jiftihem aħjar ijmur fejn semmejna.

Jiena tchellimt ma' ħafna morda li huma morda b'id-diabete u daŭc collha li użaŭ il

FERMENTIN

kaluli li ŭietihom ŭisk. L-aħjar Professuri ta'd-dinja, daŭc il professuri li ma jerħux certificat minn taħt idejhom jecc ma jcunx sguri minn dac li jgħidu faħħruh collha u ir-raccomandaŭh. Għala mela ma tippruvauħx intom ucoll?

Dar tajba għal żeŭġ familji għal chiri f'Ta's-Sliema, Pjazza Sant'Anna, 5, b'il gas u l-ilma, ħdejn il Laneċ. L-imħietaħ fi Sda It-Torri, 7; għal ftehim il Belt, Sda Mercanti, 89, D. ħdejn S. Dumincu.

Min hu marid bl-ANEMIJA (fakar ta'd-demm) u jrid ijfiek F'GHOXRIN ġurnata jieħu

L' ELIXIR TA' S. VINCENS DE PAOLI

Is-Sur G. Muscat ŭara għaxar snin ugiegħ ta' ras kaŭŭi bla ma sata jfejku b'xejn ma't-tielet flixcun għaddielu collox. Is-Sur Rinaldu Perini ucoll fejjak l-ibnu, ma't-tieni flixcun, minn anemija kaŭŭija. Daŭna is-sinjuri ucoll li sejrin insemmu ippruvaŭh fukhom stess jeŭ fuk xi ħadd ieħor u ħarġu jiftaħru: Dr: Edward L. Vella; Dr: Paolo Sammut (Sliema); Prof: Dr: C. Sammut; Prof: Dr: G. O. Galea; Farm: C. Arpa; Farm: G. Gili; Prof: Dr: S. Grech; Onor: Dr: A. Pullicino; Dr: L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u ħafna oħrajn.

Jinbigħ fl-ispiżżerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.

267, STRADA REALE.

GHA'N = NERVUSI !

Meta tħossoc għajjien, kalbec seŭda, nifsec maktugħ, bla rkad u bla aptit, tisħon għal xejn; meta tara collox icreħ, cullħadd jobogħdoc, collox imgħaŭŭeġ f'il ħajja u tibchi jeŭ tidħak għal xejn b'xejn ijcolloc dic il marda li jsejjħulha

NEVRASTENIJA

u jecc tasseŭ hemm medicina li tista tfejjakha jeŭ li tagħmillec ħafna gid hi

L=ANTINEVROTICU

TA'L

Prof: DE GIOVANNI

li chiteb l-isbaħ opra fuk dina il marda, u li giet imfaħħra ħafna m'il aħjar tobba ta'l Italja. Timbiegħ fi fliexchen għand

l-Ispizzjar ALFREDO CUMBO

ta' kuddiem il Club ta' Strada Rjali ta'l Belt.

IPPRUVAUHA! GID TISTA TAGHMEL BISS.

Fl-Istitut ta's-Sur C. L. Borg, ta' Strada Due Porte, 188-189 l-Isla jintgħata cors regolari ta'l-lingŭa ingliża, taljana, franciża, latina, ta'l Matematica u ta'l Cummerċ, ta'l Istorja, Calligrafija u Religjon.

Tridu tpejjpu sigarretti m'il aħjar u m'il orħos? Ixtru is-sigarretti "Special" ta' Alfredo Caruana ta' Ta's-Sliema li jimbigħu f'il ħŭienet principali. F'daŭna is-sigarretti hemm l-armi ta'l cunjomijiet.

Min ijcun ijrid jircanta xi ħag'a u jrid jitlakħa f'idejn seuua b'garanzija talli jcollu bi flus kiegħdin l-Anglo Egyptian Bank, u b'il ftehim li sa jumejn uara il bejgħ għandu jatic il flus, li jcunu daħlu f'idejc; u ma dana bi drittijiet l-actar moderati imur għand

Is-Sur DIOMEDE AZZOPARDI

TA'

STRADA RJALI, Nru: 10A. IL BELT,

fejn ijsib ucoll għal bejgħ cull xorta ta' mobbli u fajjenzi, g'odda u seconda man, bi prezzijiet irħas tasseu.

Tè Ta Ceylon 'MARAVILLA'

IPPREMJAT B'GHAXAR MIDALJI

TAD-DEHEB

GHAL

KAUUA IT-TOGHMA U IS-SAFA TIEGHU

JINBIEGH 1/6 & 1/8 IR-RATAL

GHAND L'AGENTI F'MALTA

C. CAMILLERI & SONS

50 STR. MERCANTI IL BELT

CAMPIUNI TA DAN IT-TÈ JINTGHATAU B'XEIN.

In-"Nahla" tistampa ruħħa fl-Istamperija "EMPIRE PRESS" ta's-Sur Critien fi Strada Magazzini, Nru. 8, il Furjana fejn ijsir ucoll cull xorta ta' xogħol ta' stampa b'ir-rekka collha u bi prezzijiet irħas ferm.